# Z BIOLOGIE KRASCE SPHENOPTERA SUBSTRIATA KRYNICKI [COLEOPTERA, BUPRESTIDAE]

Stanislav Laibner

*Sphenoptera substriata* KRYNICKI je jedním ze tří zástupců teplomilného rodu *Sphenoptera* SOLSKY žijících na území našeho státu. Jeho výskyt je vázán na zbytky původních stepí jižní Moravy a Slovenska. V literatuře jsou uváděny tyto lokality: Pouzdřany, Děvínská Kobyla, Somotor, Král. Chlumec a okolí Štúrova. Pro úzkou specializaci na určitý biotop a skrytý způsob života jsou jeho nálezy ojedinělé.

Celkový vzhled působí velmi nenápadně. Protáhlé válcovité tělo je bronzově hnědé s nevýrazným kovovým leskem, krovky jsou jemně rýhované. Od ostatních druhů jej rozlišíme podle prosternálního výběžku, který je lemován na okraji dobře patrnou celistvou rýžkou, a podle hustě a pravidelně tečkovaného štítu. Na análním sternitu chybí černé apikální štětinky. Rýhy na krovkách sahají až k basi. Délka těla 5-10 mm. Jak ukazuje záznam z měření 155 kusů, převažují výrazně kusy 7-8 mm dlouhé.

| Délka těla<br>Körperlänge | Počet<br>Anzahl |
|---|---|
| 5 mm | 4 ks |
| 6 mm | 12 ks |
| 7 mm | 67 ks |
| 7,5 mm | 23 ks |
| 8 mm | 38 ks |
| 8,5 mm | 3 ks |
| 9 mm | 5 ks |
| 9,5 mm | 2 ks |
| 10 mm | 1 ks |

Všechny tyto exempláře byly nalezeny na jižním Slovensku u osady Čenkov jv. od Štúrova. Zde na malém ostrůvku původního stepního porostu mezi nízkými borovicemi a akáty byli brouci sesmýkáni sítí s kvetoucích hvozdíků [Dianthus plumarius L.]

První jednotlivé nálezy pocházejí z 8. VII. 67, největší počet byl získán v polovině července a po 20. VII. nebyl již nalezen ani jeden exemplář. Je tedy doba existence imaga poměrně krátká, asi 14 dní.

V roce 1968 jsem zmíněnou lokalitu navštívil v téže době opět a byl jsem překvapen nebývale početným výskytem tohoto brouka. Po několika mávnutích smýkací sítkou mezi rozkvetlými hvozdíky leželo na jejím dně až několik desítek kusů. Stejně početně zde tohoto brouka nalezl i M. Kaděra krátce před tím.

*Sphenoptera substriata* Krynicki se vyvíjí v kořenech hvozdíků a vylézá ze země jen za určitých povětrnostních podmínek. Vyžaduje bezvětří nebo jen mírný vánek, který nerozkývá stonky rostlin. Místo výskytu musí být ozářeno přímým slunečním svitem a tím silně prohřáto. Při smýkání se objevily první kusy kolem 10 h., maximum nálezů vyvrcholilo mezi 12 a 14 h. Později jsem nalézal brouky jen jednotlivě. Po 17 h. zmizeli úplně.

V získaném materiálu byly často i starší, různě poškozené kusy znečistěné hlínou, takže je pravděpodobné, že za nepříznivých okolností se imaga ukrývají v půdě nebo v trsech hvozdíků při zemi.

Za poledního vedra přeletuje tato *Sphenoptera* mezi stonky nízko při zemi a jen na krátké vzdálenosti. Vylíhlí brouci velmi rychle vylézají po stonku až pod korunní plátky a zde nehybně sedí dokonale skryti pohledu svrchu i se strany. Rozkývá-li se stonek silnějším větrem nebo nárazem, padají k zemi a staví se mrtvými. Objevit je na zemi mezi trávou a suchými zbytky rostlin je pak pro jejich nenápadné zbarvení velmi obtížné. Leží většinou na zádech a teprve po chvíli se z této ztrnulé polohy obracejí a hbitě mizí mezi rostlinami. Ze síťky se snaží uniknout tak, že vylezou na okraj a odtud padají na zem nebo odlétají nízko při zemi. Jejich let, srovnáme-li jej s rychlostí jiných krasců, je pomalý a nesměřuje nikdy nahoru do větší výšky.

Naprosto stejné zkušenosti jsme nabyli při sbírání Coleopter r. 1968 na Kovačských kopcích s M. Kaděrou u druhu *Sphenoptera petriceki* Obenberger, jen s tím rozdílem, že živnou rostlinou je v tomto případě hvozdíček prorostlý [Tunica prolifera Scop.]

Ke kopulaci dochází pod korunou hvozdíků, samička přitom sedí na stonku nebo semeníku, obrácena většinou hlavou dolů. Vlastní akt trvá jen krátce a po jeho ukončení sameček odlétá, kdežto

samička zůstává na místě nebo slézá po stonku k zemi, kde pravděpodobně klade vajíčka do kořenů. O tom se mi však nepodařilo provést přímá pozorování, ani nalézt larvu.


## Zusammenfassung

### AUS DER BIOLOGIE DES PRACHTKÄFERS SPHENOPTERA SUBSTRIATA KRYNICKI [COLEOPTERA, BUPRESTIDAE]

Es werden drei Lokalitäten dieser Art in der Tschechoslowakei angegeben und über ein zahlreiches Auftreten bei Čenkov bei Štúrovo in der Südslowakei referiert. Der Käfer wurde vom 8. VII - 20. VII 1967 und 1968 gesammelt. Die Imagines leben hier an Dianthus plumarius L. und erscheinen von 10 - 17 Uhr. Das Vorkommen gipfelt von 12 - 14 Uhr. Die geschlüpften Käfer laufen schnell an der genannten Pflanze aufwärts und verstecken sich dann unter der Blüte, so dass sie kaum zu sehen sind. Bei Gefahr fallen sie ins Gras. Sie fliegen im Vergleich mit anderen Buprestiden nur langsam, niedrig und niemals höher hinauf. Die Körperlänge beträgt 5 - 10 mm. Näheres über diese Variabilität ist aus der Tabelle ersichtlich. - Eine ähnliche Lebensweise wurde bei *Sphenoptera petriceki* Obenberger auf den Kováčské kopce ebenfalls bei Štúrovo festgestellt. Die Käfer kommen dort auf der Pflanze Tunica prolifera Scop. vor. - Die Copula findet unterhalb der Blüte statt, dauert kurz, das Weibchen sitzt dabei meist kopfunter. Die Eiablage wurde nicht beobachtet, sowie die Larve nicht gefunden.